

STÁTNÍ ROZPOČTOVÉ VÝDAJE A DOTACE NA VÝZKUM A VÝVOJ (GBAORD) – ANALYTICKÁ ČÁST

1. Základní údaje

V České republice v roce 2013 dosáhly **státní rozpočtové výdaje a dotace na výzkum a vývoj (dále jen GBAORD)** částky **26 705 mil. Kč**.¹ Státní rozpočet ČR je tak i nadále nejdůležitějším zdrojem financování VaV činností na našem území. Ve srovnání s předchozím rokem vzrostla přímá² státní podpora výzkumu a vývoje o 2,1 % (z 26 154 mil. Kč v roce 2012). Uvedená výše finančních prostředků státní podpory poskytnutá na výzkumné a vývojové (VaV) aktivity v České republice a v zahraničí zahrnuje pouze prostředky z centrálního rozpočtu, tj. bez zahrnutí výdajů na VaV z krajských rozpočtů, které jsou ovšem v kontextu České republiky zanedbatelné.

TAB 1-1: Výdaje státního rozpočtu na výzkum a vývoj (GBAORD) v ČR (schválené a skutečné³) v mld. Kč; 2000–2013

SR VaVal	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Schválené výdaje	12,0	12,7	12,4	13,7	14,7	16,5	18,4	21,5	23,0	24,1	25,4	25,9	26,6	26,1
Skutečné výdaje - MF ČR	11,9	12,6	12,3	13,4	14,2	16,4	18,3	20,5	20,5	23,0	22,6	25,8	26,2	26,7
rozdíl	0,1	0,1	0,1	0,3	0,5	0,1	0,1	1,0	2,5	1,1	2,8	0,1	0,5	-0,6
Schválené výdaje*	-	-	-	-	-	-	-	25,1	23,1	32,4	29,4	28,9	38,7	40,1
Skutečné výdaje - MF ČR*	-	-	-	-	-	-	-	20,5	20,5	24,1	24,9	37,5	39,1	39,8
rozdíl*	-	-	-	-	-	-	-	4,6	2,6	8,3	4,5	-8,6	-0,4	0,3

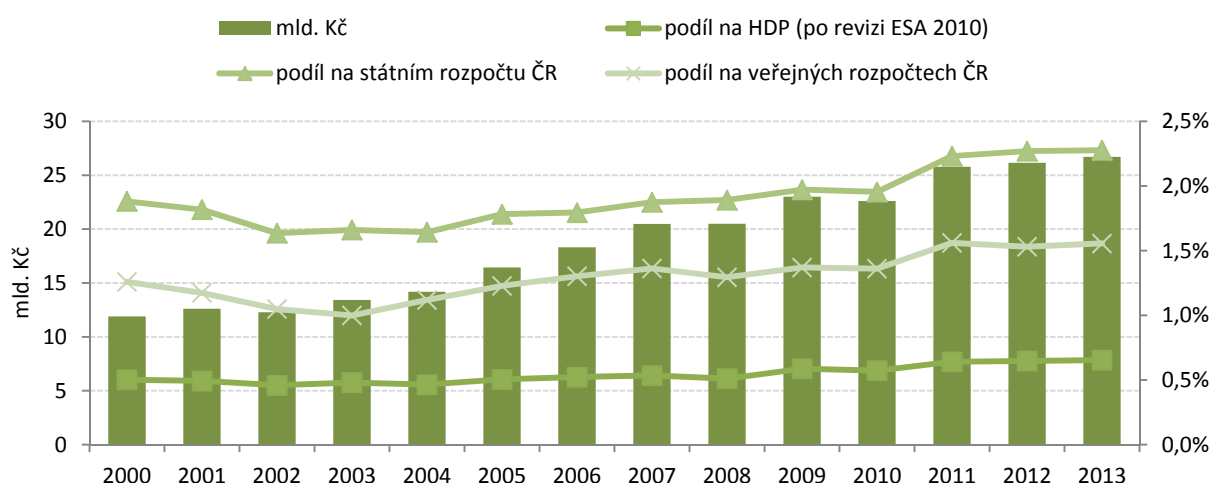
* včetně výdajů na předfinancování zahraničních programů, krytých příjmy z EU a finančního mechanismu EHP/ Norsko

Zdroj: MF a ČSÚ

Výdaje na VaV ze státního rozpočtu v běžných cenách byly v roce 2013 téměř dvakrát vyšší než před deseti lety (v roce 2003 výdaje na VaV činily 13,4 mld. Kč). Za období deseti let (2004 až 2013) bylo ze státního rozpočtu na VaV ve vládním, vysokoškolském, podnikatelském a soukromém neziskovém sektoru čerpáno celkem 214,2 mld. Kč, v posledních pěti letech (2009 až 2013) pak 124,3 miliard.

Uvedená částka výdajů v roce 2013 ve vztahu k HDP odpovídala **0,54 %, tj. stejně jako v roce 2012**.⁴ Na celkových výdajích státního rozpočtu se GBAORD v roce 2013 podílely **2,28 %** (2,27 % v roce 2012). Na celkových veřejných rozpočtech se GBAORD v roce 2013 podílely 1,56 %. Ve schválené verzi státního rozpočtu na rok 2013 se počítalo s částkou státní rozpočtové podpory na VaV ve výši 26 117,8 mil. Kč. Skutečné čerpání tak v roce 2013 bylo v sledované historii poprvé vyšší než plánované, a to o 600 mil. Kč.

GRAF 1-1: Výdaje státního rozpočtu na výzkum a vývoj (GBAORD) v ČR; 2000–2013

¹ Veškeré údaje týkající se GBAORD a výdajů státního rozpočtu vyjadřují stav k 31. 12. 2013. GBAORD zahrnují pouze spolufinancování strukturálních fondů EU, nikoliv jejich předfinancování.

² Nepřímá veřejná podpora VaV (daňové odpisy nákladů na VaV) u právnických osob v podnikatelském sektoru dosáhla v roce 2013 výše 2,3 mld. Kč. Stát tedy podpořil VaV v daném roce v celkové výši rovných 30 mld. Kč.

³ V roce 2013 z celkové částky GBAORD 26,7 mld. Kč činily 2,4 mld. Kč použité nároky z minulých let. Část nevyužitých finančních prostředků z roku 2013 a z předchozích let dosáhla 4,9 mld. Kč. Tyto finanční prostředky, které nejsou zahrnuty v GBAORD za rok 2013 jsou pak k dispozici pro využití do dalších let.

⁴ Údaj o HDP platný ke dni 20. 11. 2014. Jedná se o údaj po revizi ESA 2010.

TAB 1-2: Výdaje státního rozpočtu na výzkum a vývoj (GBAORD) v ČR; 2000–2013

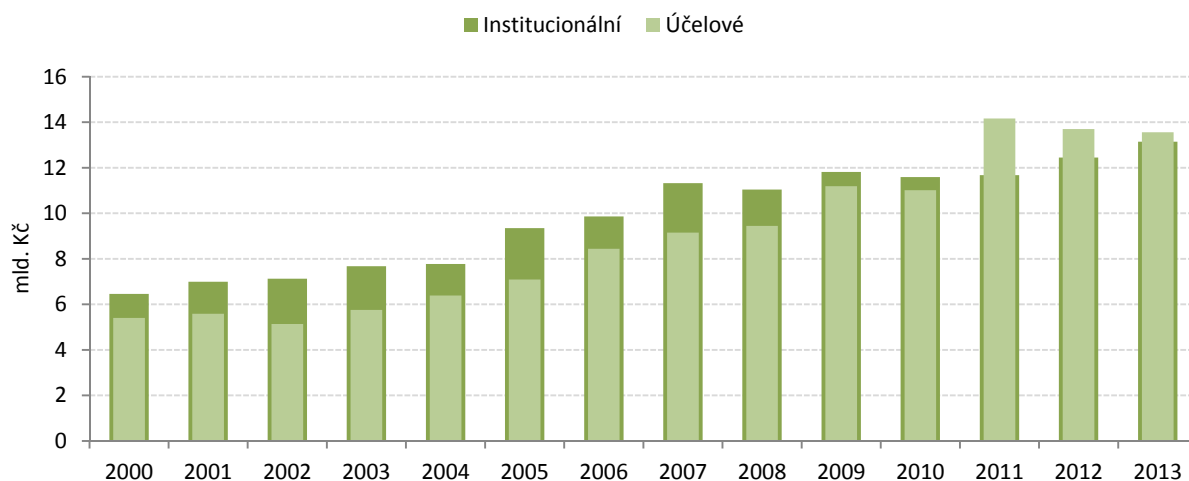
Základní ukazatele GBAORD	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celková částka v mld. Kč	11,9	12,6	12,3	13,4	14,2	16,4	18,3	20,5	20,5	23,0	22,6	25,8	26,2	26,7
podíl na HDP (po revizi ESA 2010)	0,50%	0,49%	0,46%	0,48%	0,46%	0,50%	0,52%	0,53%	0,51%	0,59%	0,57%	0,64%	0,65%	0,65%
Podíl na státním rozpočtu ČR	1,88%	1,82%	1,64%	1,66%	1,64%	1,78%	1,79%	1,87%	1,89%	1,97%	1,95%	2,23%	2,27%	2,28%
Podíl na veřejných rozpočtech ČR	1,26%	1,17%	1,05%	1,00%	1,12%	1,23%	1,30%	1,36%	1,29%	1,37%	1,36%	1,56%	1,53%	1,56%

Zdroj: MF a ČSÚ

Podpora VaV ze státního rozpočtu podle typu financování

V posledních letech se výrazně mění způsob financování veřejného výzkumu ze státního rozpočtu, kdy roste podíl účelové podpory na úkor institucionálního financování. Nárůst podílu veřejného výzkumu financovaného formou účelové podpory zvyšuje nároky na výzkumníky, kteří se musejí častěji ucházet o účelové granty. Jestliže ještě v roce 2003 byla institucionální podpora o téměř 1,9 mld. Kč vyšší než podpora účelová, tak v roce 2013 naopak účelová podpora převýšila institucionální o 0,4 mld. Kč. Spolufinancování strukturálních fondů EU určených na VaV činnosti ze státního rozpočtu dosáhlo v roce 2013 1,5 mld. Kč a podílelo se 5,7 % na GBAORD. Meziročně došlo ke snížení o 23,3 %. Financování VaV ze strukturálních fondů EU zahrnuje z převážné části účelové⁵ spolufinancování z operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (1 mld. Kč) z rozpočtu MŠMT ČR. Kromě spolufinancování šlo ze státního rozpočtu ve vztahu k těmto fondům 13,1 mld. na jejich předfinancování. Poplatky a příspěvky na mezinárodní spolupráci ve VaV jsou hrazeny formou institucionální podpory z rozpočtu MŠMT. V roce 2013 dosáhly 386 mil. Kč.

GRAF 1-2: Výdaje státního rozpočtu na výzkum a vývoj (GBAORD) v ČR podle typu financování; 2000–2013

V České republice se mezi největší poskytovatele institucionální podpory řadí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a Akademie věd České republiky (AV ČR). V roce 2013 se dohromady tyto dvě instituce podílely z 84,3 % na institucionálním financování VaV v České republice. Jestliže MŠMT podporuje v rámci svého institucionálního financování především jednotlivé veřejné vysoké školy (6 mld. Kč v roce 2013), tak AV ČR své jednotlivé ústavy (3,3 mld. Kč). Kromě dvou výše zmíněných subjektů poskytuje institucionální financování pro své resortní výzkumné organizace (většina z nich má dnes statut veřejných výzkumných institucí) i Ministerstvo zemědělství (MZe), Ministerstvo životního prostředí (MŽP), Ministerstvo vnitra (MV) a Ministerstvo obrany (MO). Pro příspěvkové výzkumné organizace dále Ministerstvo zdravotnictví (MZd) a Ministerstvo kultury (MK).

Účelová (projektová) podpora VaV byla v roce 2013 v České republice financovaná prostřednictvím 11 rozpočtových kapitol (v minulosti to bylo až 22).

V roce 2013 byla poprvé (dříve MPO) nejvýznamnějším poskytovatelem účelové podpory Grantová agentura ČR (GA ČR), která podporuje každoročně granty na základní vědecký výzkum. Finance poskytuje nejlepším projektům ze všech oborů vědy na základě veřejné soutěže ve výzkumu a vývoji. V roce 2013 dosáhla podpora GA ČR částky 3,2 mld. Kč, což odpovídalo 23,2 % podílu na účelovém financování VaV v České republice.

MŠMT, druhý nejvýznamnější poskytovatel účelové podpory VaV v roce 2013 (3 mld. Kč, tj. 21,9 % podíl), poskytuje podporu na průřezový aplikovaný VaV prováděný především na veřejných vysokých školách. Také MŠMT

⁵ Dle metodiky Eurostatu a OECD se považuje spolufinancování strukturálních fondů EU za účelovou (projektovou) formu podpory. V národní legislativě ČR týkající se veřejné podpory VaV je spolufinancování těchto fondů vedeno jako institucionální forma financování.

patří mezi garanty celé řady výzkumných programů, uvedme např. programy „Výzkumná centra“, „Centra základního výzkumu“, „Informační technologie pro znalostní společnost“ atd.

Význam Technologické agentury ČR (TA ČR) jako rozpočtové kapitoly financující VaV každým rokem roste. Agentura byla založena primárně na podporu aplikovaného výzkumu s důrazem na spolupráci mezi podniky, vysokými školami a veřejnými výzkumnými organizacemi. Financování projektů v programech „ALFA“, „BETA“, „OMEGA“, „Centra kompetence“ je realizováno pouze účelovou formou podpory. V roce 2013 TA ČR poskytla účelovou podporu ve výši 2,5 mld. Kč, což odpovídá podílu 18,6 % celkové účelové podpory poskytnuté na VaV v ČR v uvedeném roce.

V období 2000 až 2012 bylo Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) nejvýznamnějším poskytovatelem účelové podpory. Počínaje rokem 2013 se propadlo až na čtvrté místo v pořadí co do výše účelové podpory. MPO podporuje především aplikovaný výzkum a vývoj, zejména skrze své výzkumné programy jako je např. program „TIP“, či v minulosti programy jako „Trvalá prosperita“, „Tandem“ nebo „Impuls“. Hlavními příjemci účelové podpory MPO jsou soukromé domácí podniky. V roce 2013 činil podíl MPO na celkovém účelovém financování VaV 17,7 % (2,4 mld. Kč).

Podpora VaV ze státního rozpočtu podle poskytovatelů

Nejvýznamnějším zdrojem přímé veřejné podpory výzkumu a vývoje tzn. poskytovatelem, z jehož rozpočtové kapitoly byla uvolněna nejvyšší částka, bylo v roce 2013 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Prostřednictvím dané rozpočtové kapitoly bylo do výzkumných a vývojových aktivit alokováno 9,6 mld. Kč, což odpovídá podílu 36,1 % z celkového objemu GBAORD. Celkem 69,2 % těchto finančních prostředků bylo čerpáno formou institucionální podpory. Největší část z rozpočtu MŠMT na VaV (7,2 mld. Kč, 74,4 %) byla určena na financování VaV prováděného na veřejných vysokých školách. MŠMT spolufinancovalo v roce 2013 dva Operační programy EU⁶ zaměřené na podporu českého výzkumu. Jednalo se o OP – Výzkum a vývoj pro inovace a OP – Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

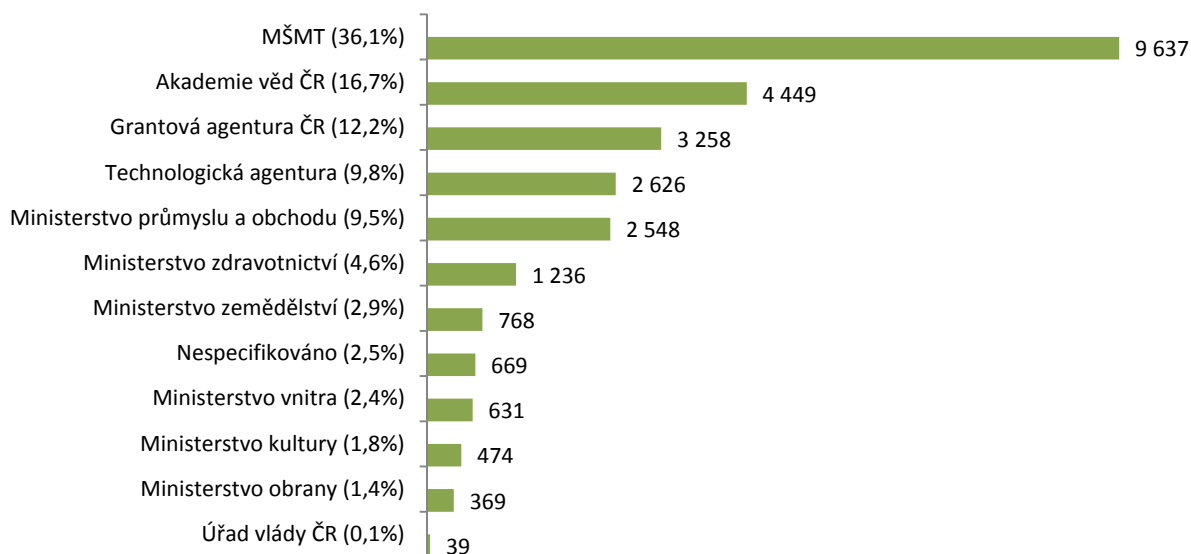
Druhým nejvýznamnějším poskytovatelem s podporou VaV ve výši 4,5 mld. Kč byla Akademie věd ČR. V jejím případě dominovala institucionální podpora nad účelovou a to ve složení 99,2 % ku 0,8 %.

V pořadí třetí nejvýznamnější rozpočtovou kapitolou, z níž byl financován výzkum a vývoj, byla Grantová agentura ČR, která v roce 2013 poskytla účelovou podporu grantovým projektům v hodnotě 3,2 mld. Kč. Včetně nákladů na vlastní činnost tím vydala na VaV celkem 3,3 mld. Kč.

Technologická agentura ČR se v posledních letech stává významným poskytovatelem státní podpory na VaV. V roce 2013 agentura hospodařila s celkem 2,6 mld. Kč (včetně nákladů na vlastní činnost). Na projekty VaV rozdělila celkem 2,5 mld. Kč, přičemž převážná část finančních prostředků směřovala na projekty aplikovaného výzkumu a také experimentálního vývoje (Jednalo se celkem o 1,9 mld. Kč distribuovaných v rámci programu ALFA).

Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), v pořadí pátý nejvýznamnější subjekt z hlediska objemu rozdělovaných financí na VaV, podpořilo podnikatelské subjekty, zejména pak malé a střední podniky částkou 2,6 mil. Kč. Z hlediska dalšího členění těchto výdajů se jednalo zejména o účelovou podporu, která institucionální převyšovala ve složení 94 % ku 6 %. V rámci podpory výzkumu a vývoje MPO spolufinancovalo Operační program EU – Podnikání a inovace, který je tematicky rozdělen na tři části (Potenciál, Prosperita, Spolupráce). Hlavním záměrem operačního programu bylo rozšíření vědeckovýzkumných kapacit a zvýšení konkurenceschopnosti českého výzkumu a vývoje.

GRAF 1-3: Celkové GBAORD podle nejvýznamnějších poskytovatelů podpory VaV (mil. Kč, podíl na celkových GBAORD v %); 2013

⁶ K dalším informacím o Operačních programech v gesci MŠMT viz následující odkaz: <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy>

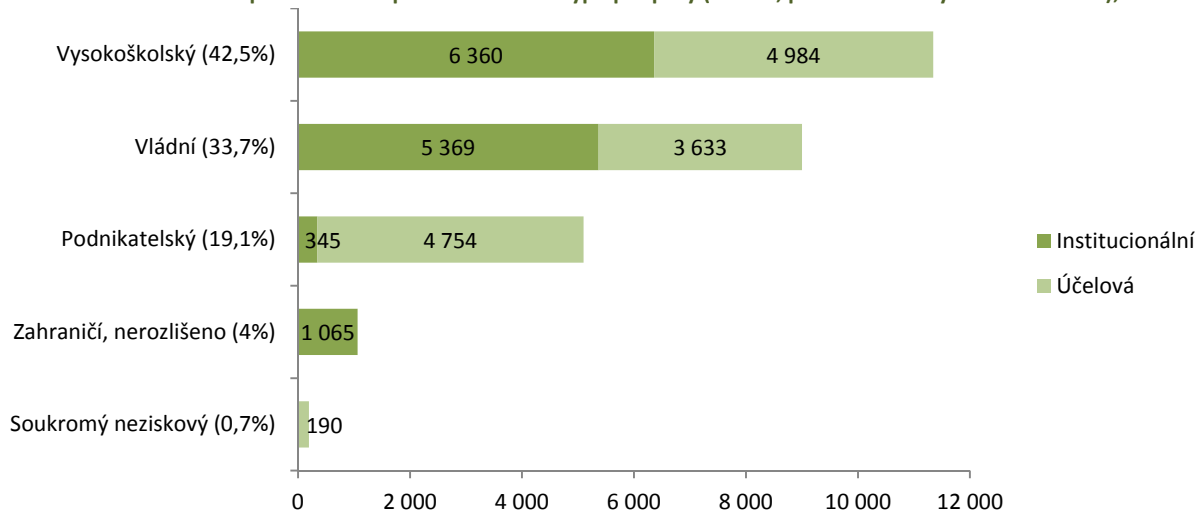
Podpora VaV ze státního rozpočtu podle sektorů provádění výzkumu a vývoje

Sledujeme-li výzkum a vývoj z hlediska sektoru, v němž je realizován, vidíme⁷, že nejvyšší podpora směřovala do vysokoškolského sektoru (veřejných a soukromých vysokých škol). V roce 2013 byl ze státního rozpočtu v daném sektoru financován výzkum a vývoj v hodnotě 11,3 mld. Kč, z níž plynulo formou institucionální podpory 56,1 %. Do vládního sektoru směřovala státní podpora výzkumu a vývoje ve výši 9 mld. Kč. Podíl institucionální podpory dosáhl 59,6 %. Subjektům podnikatelského sektoru stát přispěl převážně formou účelové podpory na provádění výzkumu a vývoje a to částkou 5,1 mld. Kč. Soukromý sektor, který v roce 2013 získal státní podporu ve výši 195 mil. Kč, sehrál z hlediska výdajů na výzkumné a vývojové aktivity spíše marginální roli.

Mimo uvedené sektory provádění VaV směřovalo dalších 1 mld. Kč. Z této částky plynulo 386 mil. Kč formou institucionální podpory do zahraničí na poplatky za účast ČR v mezinárodních programech VaV a na příspěvky za účast ČR v mezinárodních organizacích VaV, které obdržely zahraniční subjekty.

Zbytek této částky tvořily nerozlišené výdaje (finanční částky), kterým nemohly být přiřazeny atributy z RES (Registru ekonomických subjektů) dle příjemce finančních prostředků a dopočtové položky (rozdělení nespotebovaných nároků)⁸.

GRAF 1-4: Celkové GBAORD podle sektoru provádění VaV a typu podpory (mil. Kč, podíl na celkových GBAORD v %); 2013

Podpora VaV ze státního rozpočtu podle příjemců

Nejvýznamnějšími příjemci státní podpory výzkumu a vývoje byly veřejné a státní vysoké školy. V roce 2013 se jim podařilo získat veřejnou podporu na provádění svých výzkumných aktivit ve výši 10,8 mld. Kč. Z této částky šlo formou institucionální podpory 6,1 mld. Kč (56,7 %), zejména pak prostřednictvím podpory rozvoje výzkumných organizací a specifického výzkumu na vysokých školách.

Další významnou skupinou příjemců státní podpory VaV byly veřejné výzkumné instituce⁹, které v roce 2013 obdržely 7,9 mld. Kč. V tomto případě hraje institucionální forma financování (4,9 mld. Kč, 61,1 %) významnější roli než u vysokých škol.

Podnikům se podařilo na své výzkumné a vývojové aktivity získat státní podporu ve výši 4,4 mld. Kč. V tomto případě zcela dominuje účelová podpora (4,1 mld. Kč, 95,1 %). Převážnou část celkové výše podpory obdržely soukromé domácí podniky, a to 3,3 mld. Kč. Soukromé zahraniční podniky pak obdržely veřejnou podporu ve výši 622 mil. Kč. Veřejné podniky získaly na své výzkumné a vývojové činnosti státní podporu v objemu 421 mil. Kč.

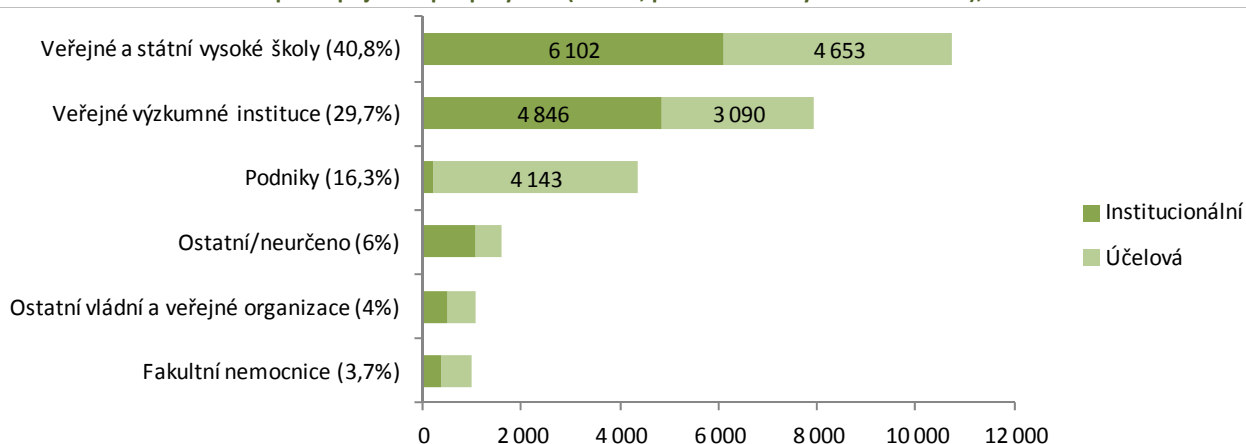
Lékařský výzkum prováděný na půdě fakultních nemocnic podpořil stát v roce 2013 částkou 993 mil. Kč, z níž činila institucionální podpora 62,2 %.

⁷ Sektory provádění ve statistice výzkumu a vývoje (Roční šetření o výzkumu a vývoji [VTR5-01]) jsou následující: vysokoškolský, vládní, podnikatelský a soukromý neziskový. Blíže viz: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistika_vyzkumu_a_vyvoje nebo v aktuální publikaci „Ukazatele výzkumu a vývoje v roce 2013“.

⁸ U dopočtových položek (částek) se dopočtovou metodou určuje pouze socioekonomický cíl. Další atributy nejsou dostupné.

⁹ Včetně ústředí Akademie věd ČR, která má v Registru ekonomických subjektů atribut organizační složky státu.

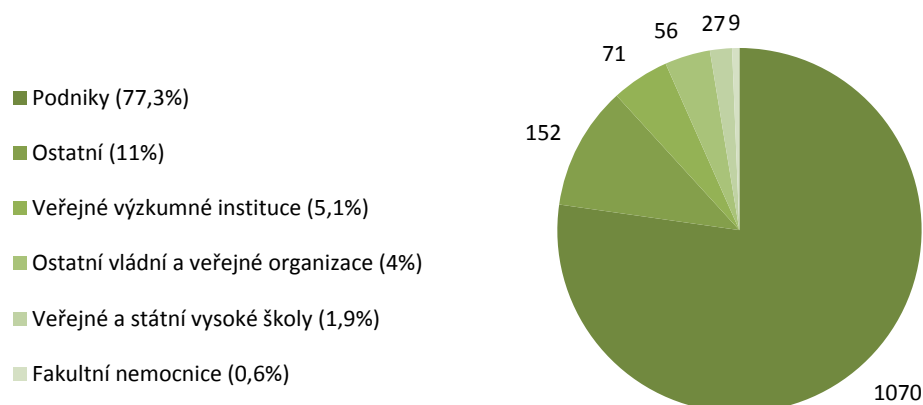
GRAF 1-5: Celkové GBAORD podle příjemců podpory VaV (mil. Kč, podíl na celkových GBAORD v %); 2013

Přímou veřejnou podporu VaV v roce 2013 získalo 1 070 podniků, z nich bylo soukromých domácích podniků 836 a soukromých zahraničních podniků pak 207. Podporu institucionální nebo účelovou obdrželo 27 veřejných a státních vysokých škol a 71 veřejných výzkumných organizací. Všechny fakultní nemocnice (9) obdržely na své výzkumné činnosti veřejnou podporu.

V položce ostatní jsou zahrnuty: soukromé neziskové instituce (62), podnikatelé (42), nefakultní nemocnice (32), soukromé vysoké školy (10) a zahraniční subjekty (6).

GRAF 1-6: Počty příjemců podpory VaV (GBAORD) a podíl na celkovém počtu příjemců; 2013

Podpora VaV ze státního rozpočtu podle krajů

Z krajského pohledu byly nejdůležitějšími destinacemi státní podpory výzkumu a vývoje kraje s vysokou koncentrací vysokých škol a veřejných výzkumných institucí. Pomyslnou roli krajského centra českého výzkumu (měřeno alokací finančních prostředků státní podpory VaV) hraje hlavní město Praha, kde subjekty provádějící výzkum a vývoj získaly celkem 14,5 mld. Kč. Částka odpovídá podílu 54,2 % celkových GBAORD. Z hlediska složení zde mírně převažovala institucionální podpora (7,7 mld. Kč; 53,4 %) nad účelovou (6,7 mld. Kč; 46,6 %). Subjekty provádějící VaV v Jihomoravském kraji obdržely ze státního rozpočtu celkem 4,3 mld. Kč. V porovnání s Prahou se jedná o třetinu objemu získaných prostředků. Zajímavá je třetí pozice Středočeského kraje s alokovanou částkou 1,5 mld. Kč. V tomto kraji sice nepůsobí žádná veřejná vysoká škola, adresně zde provádí výzkum a vývoj několik veřejných výzkumných institucí, do nichž směřovala polovina (konkrétně 783 mil. Kč) GBAORD alokovaných v tomto kraji. Vůbec nejméně obdržely subjekty provádějící VaV v Karlovarském kraji, což je dáno především okolností, že zde nepůsobí žádná veřejná vysoká škola ani veřejná výzkumná organizace. V položce „Neurčeno“ jsou částky směřující do zahraničí¹⁰, částky, jimž nebylo možné přiřadit konkrétní subjekt dle klasifikace krajů (NUTS3), a dopočtové položky.

¹⁰ V roce 2013 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo na podporu zapojení ČR do mezinárodního výzkumu celkem 385,7 mil. Kč ve formě příspěvků a poplatků.

GRAF 1.7: Celkové GBAORD podle krajů (mil. Kč, podíl na celkových GBAORD v %); 2013

